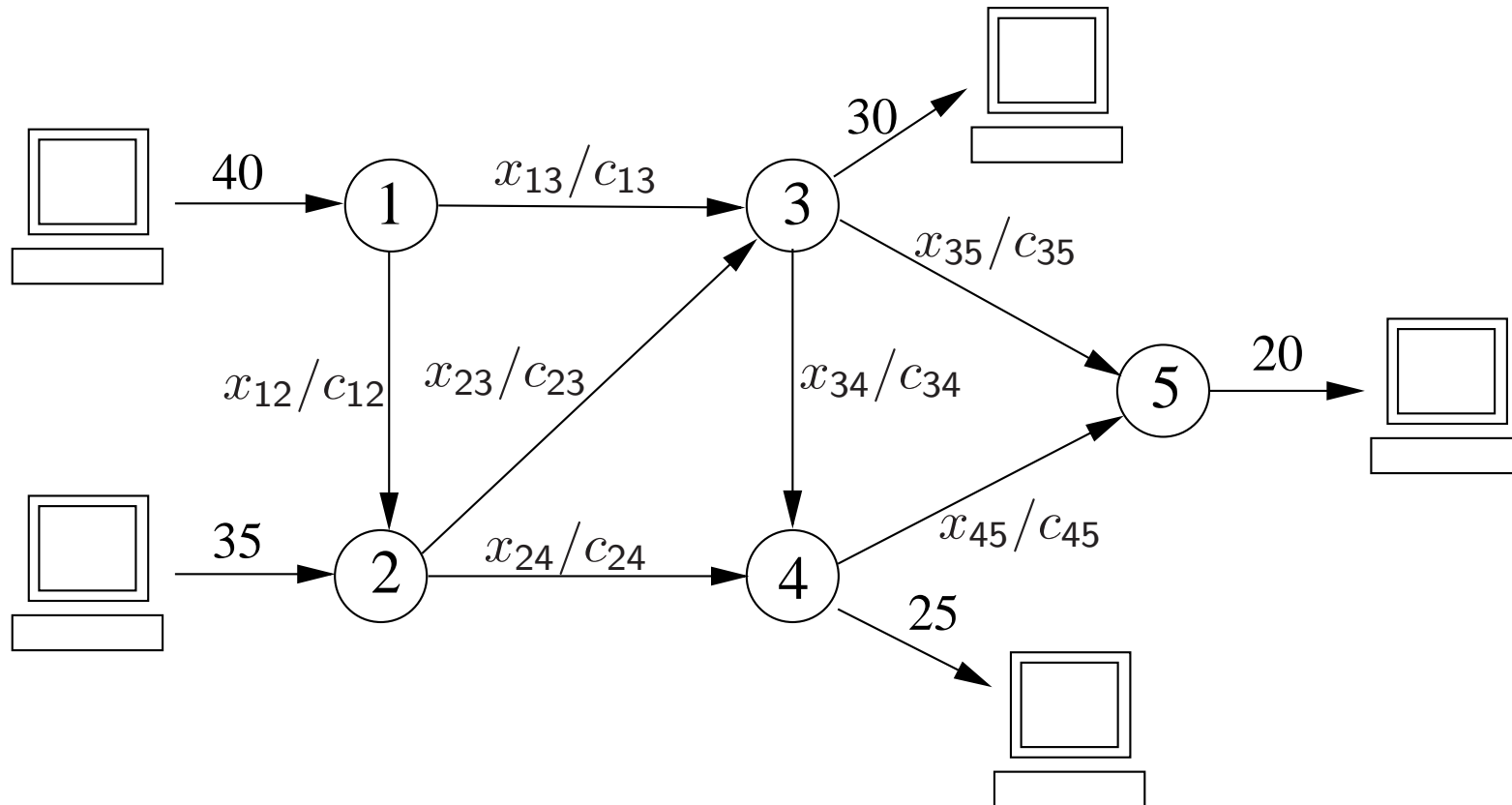

Föreläsning 6: Nätverksoptimering

1. Minkostnadsflödesproblem i nätverk.
2. Modellering och grafteori.
3. Simplexmetoden.

Minkostnadsflödesproblem i nätverk

Data skall skickas från servrar i nod 1 och 2 till terminaler i nod 3, 4, 5.

Kostnaden för trafik i länken mellan nod i och j är c_{ij} Kr/Kbyte.

Vi vill minimera kostnaden för den totala datatrafiken.

Resultterande optimeringsproblem

minimera $\sum$ $c_{ij}x_{ij}$
alla bågar

$$\text{då } x_{12} + x_{13} = 40$$

$$-x_{12} + x_{23} + x_{24} = 35$$

$$-x_{13} - x_{23} + x_{34} + x_{35} = -30$$

$$-x_{24} - x_{34} + x_{45} = -25$$

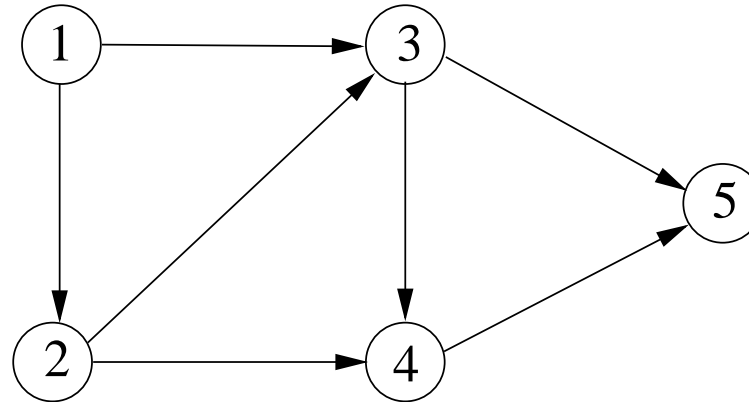
$$-x_{35} - x_{45} = -20$$

$$x_{ij} \geq 0, \text{ för alla bågar i grafen}$$

Vi kommer att behandla följande frågor

- Modellering av nätverksflödesproblem
  - Grafer, träd, cykler (slingor), uppspännande träd.
- Hur kan man utnyttja grafens speciella struktur i simplexmetoden.

Modellering och grafteori

En riktad graf $\mathcal{G} = (\mathcal{N}, \mathcal{B})$ består av en mängd *noder* $\mathcal{N} = \{1, \dots, m\}$ och en mängd *bågar* $\mathcal{B}$

- Bågen från nod i till nod j betecknas (i, j) .
- Vi skiljer på bågen (i, j) och bågen (j, i) .

I grafen ovan är

$$\mathcal{N} = \{1, \dots, 5\}$$

$$\mathcal{B} = \{(1, 2), (1, 3), (2, 3), (2, 4), (3, 4), (3, 5), (4, 5)\}$$

Om vi ordnar bågarna i $\mathcal{B}$ i någon ordning, t.e.x.

$$\mathcal{B} = \{(\underbrace{1}_{\rho_1}, \underbrace{2}_{\rho_2}), (\underbrace{1}_{\rho_2}, \underbrace{3}_{\rho_3}), (\underbrace{2}_{\rho_3}, \underbrace{3}_{\rho_4}), (\underbrace{2}_{\rho_4}, \underbrace{4}_{\rho_5}), (\underbrace{3}_{\rho_5}, \underbrace{4}_{\rho_6}), (\underbrace{3}_{\rho_6}, \underbrace{5}_{\rho_7}), (\underbrace{4}_{\rho_6}, \underbrace{5}_{\rho_7})\} \quad (1)$$

då definieras grafens anslutningsmatrix (incidensmatrix) $\tilde{\mathbf{A}} \in \mathbf{R}^{m \times n}$ som

$$a_{ij} = \begin{cases} 1, & \text{båge } \rho_j \text{ startar i nod } i \\ -1, & \text{båge } \rho_j \text{ slutar i nod } i \\ 0, & \text{annars} \end{cases} \quad (2)$$

Man ser enkelt att $\mathbf{e}^T \tilde{\mathbf{A}} = \mathbf{0}$, där $\mathbf{e}^T = [1 \ 1 \ \dots \ 1]$. Raderna är därmed linjärt beroende och man kan stryka sista raden och få den reducerade anslutningsmatrixen $\mathbf{A}$.

För vårt exempel får vi

$$\tilde{\mathbf{A}} = \begin{bmatrix} 1 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ -1 & 0 & 1 & 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & -1 & -1 & 0 & 1 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & -1 & -1 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & -1 & -1 \end{bmatrix}$$

$$\mathbf{A} = \begin{bmatrix} 1 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ -1 & 0 & 1 & 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & -1 & -1 & 0 & 1 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & -1 & -1 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

Vägar och cykler

- En *väg* från nod s till nod t i en riktad graf är en sammanhängande sekvens av bågar $\rho_1, \dots, \rho_N$ där

$$\rho_k = (i_{k-1}, i_k), \text{ eller } \rho_k = (i_k, i_{k-1}), \text{ och } i_0 = s, i_N = t$$

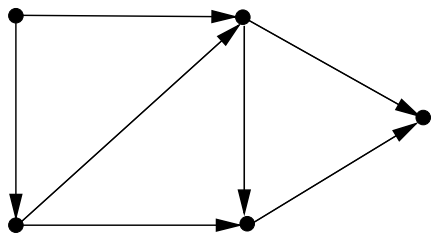
- En *riktad väg* från nod s till nod t i en riktad graf är en sammanhängande sekvens av bågar $\rho_1, \dots, \rho_N$ där

$$\rho_k = (i_{k-1}, i_k), \text{ och } i_0 = s, i_N = t$$

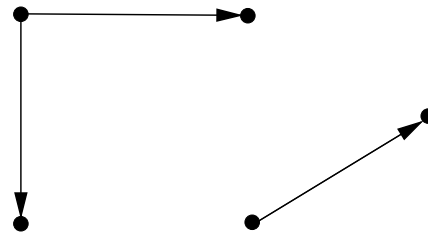
- En (*riktad*) *cykel* är en (*riktad*) *väg* från en nod till sig själv.

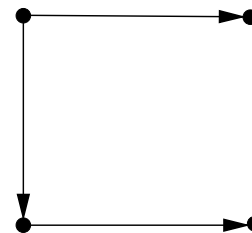
- En graf kallas *sammanhängande* om det existerar en väg mellan varje par av noder.
- En graf kallas *acyklisk* om den saknar cykler.
- Ett *träd* utgörs av en sammanhängande delmängd av bågarna i en graf som saknar cykler.
- I en graf med n noder utgör ett träd med $n - 1$ bågar ett *uppspännande träd*.

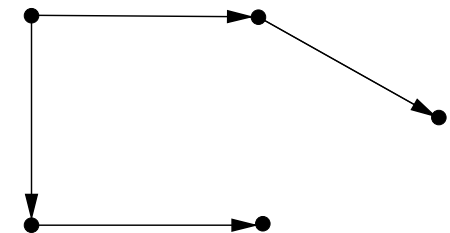
Sammanhängande graf
Ej acyklisk

Acyklisk graf
Ej sammanhängande

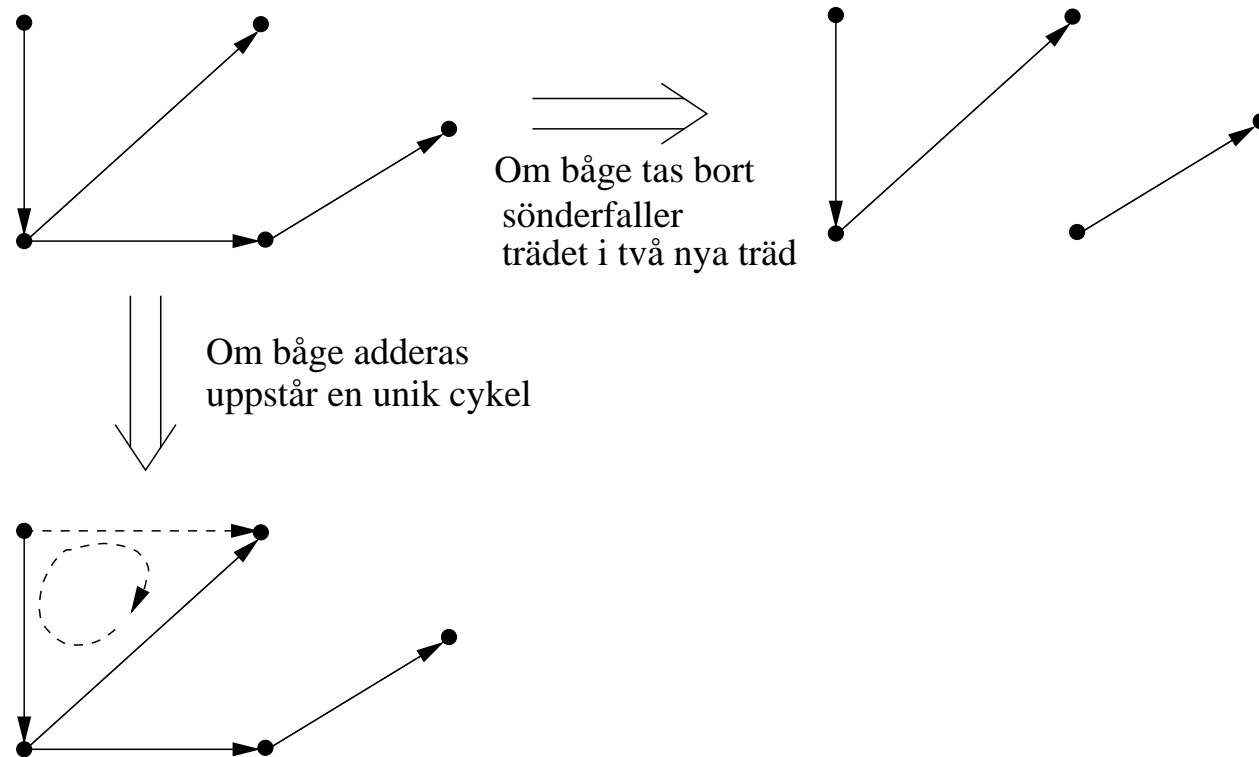

Träd

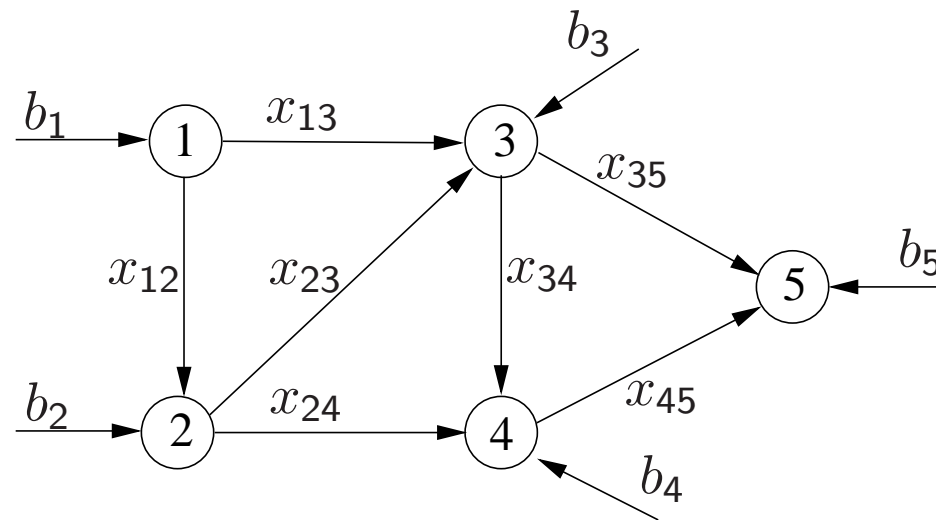

Uppspännande träd

- Om en båge adderas till ett uppspännande träd uppstår en unik cykel.
- Om en båge tas bort från ett uppspännande träd då sönderfaller trädet i två nya träd.

Flödesbalans

- x_{ij} betecknar flödet (datatrafik, olja, e.t.c.) i båge (i, j)
  - Om flödet x_{ij} går i riktningen $i \rightarrow j$ så är $x_{ij} \geq 0$. Annars $x_{ij} \leq 0$.
- b_i betecknar externt in/ut flöde till nod i . Inflöde om $b_i \geq 0$ och utflöde om $b_i \leq 0$.

Flödesbalans i nod i (utflödet = inflödet):

$$\sum_{j=1}^n a_{ij}x_{ij} = b_i, \quad i = 1, \dots, n \quad \Leftrightarrow \quad \tilde{\mathbf{A}}\mathbf{x} = \tilde{\mathbf{b}}$$

I ovanstående balansekvation är $\tilde{\mathbf{A}}$ grafens anslutningsmatris definierad i ekvation (2) och $\mathbf{x}$ är en kolonnvektor med bågflödena x_{ij} sorterade i samma ordning som bågarna i ekvation (1). Slutligen är

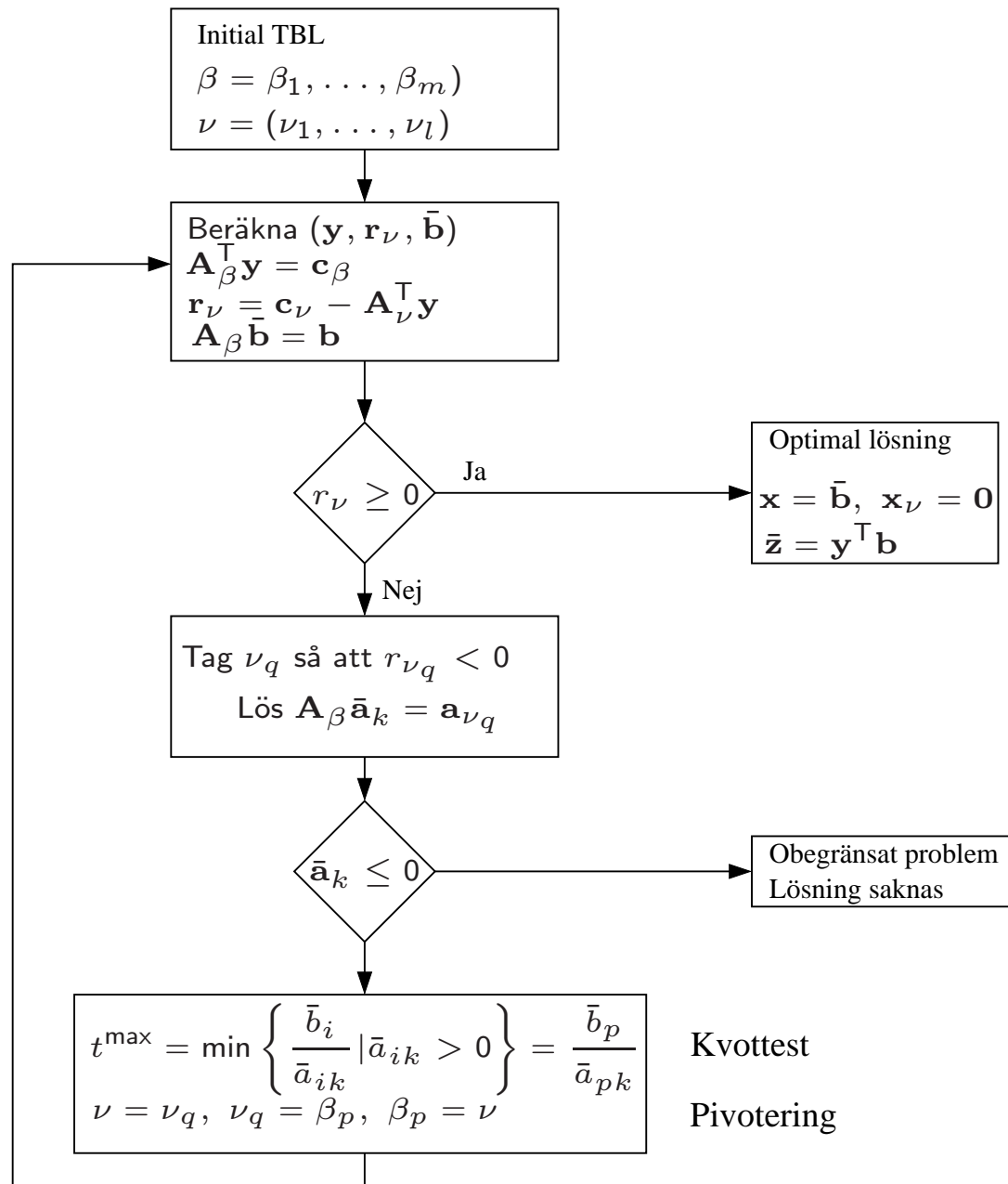
$$\tilde{\mathbf{b}} = \begin{bmatrix} b_1 & \dots & b_n \end{bmatrix}^T.$$

För att balansekvationen ska kunna lösas krävs det att

$\mathbf{e}^T \mathbf{b} = \sum_{i=1}^n b_i = 0$. Under detta antagandet kan vi reducera flödesbalansekvationen genom att stryka sista raden i $\tilde{\mathbf{A}}$ och $\tilde{\mathbf{b}}$, d.v.s. balansekvation nr. n är redundant.

Vi får då ekvationssystemet $\mathbf{A}\mathbf{x} = \mathbf{b}$, där $\mathbf{b} = \begin{bmatrix} b_1 & \dots & b_{n-1} \end{bmatrix}^T$.

Simplexalgoritmen (påminnelse)

För nätverksproblem förenklas simplexalgoritmen enligt följande

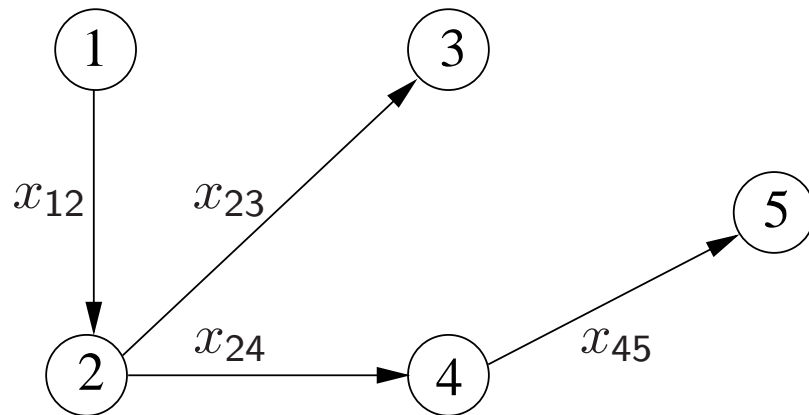
1. Bågarna svarande mot en basindexvektor svarar mot ett uppspännande träd
2. Basvariablerna som ges av $\mathbf{A}_\beta \mathbf{x}_\beta = \mathbf{b}$ kan enkelt bestämmas med hjälp av flödesbalanser i det uppspännande trädet.
3. Simplexmultiplikatorerna som ges av $\mathbf{A}_\beta^T \mathbf{y} = \mathbf{c}_\beta$ bestäms enkelt med hjälp av det uppspännande trädet.
4. Kvottestet sker genom att studera flödet i en cykel (slinga).
5. Pivoteringsen (byte av bas) sker genom att byta ut en båge i det uppspännande trädet.

Vi illustrerar med det inledande exemplet.

Basmatriser svarar mot uppspännande träd

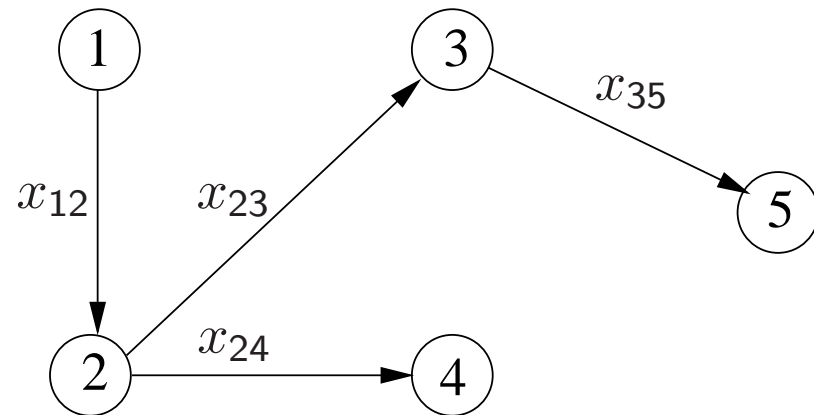
Sats 1. $m - 1$ kolonner ur $(m - 1) \times n$ matrisen $\mathbf{A}$ i ett MKF-problem är linjärt oberoende om och endast om motsvarande $m - 1$ bågar bildar ett uppspännande träd.

Figuren visar två baser och motsvarande uppspännande träd i grafen.

$$\mathcal{B}_\beta = \{(1, 2), (2, 3), (2, 4), (4, 5)\}$$

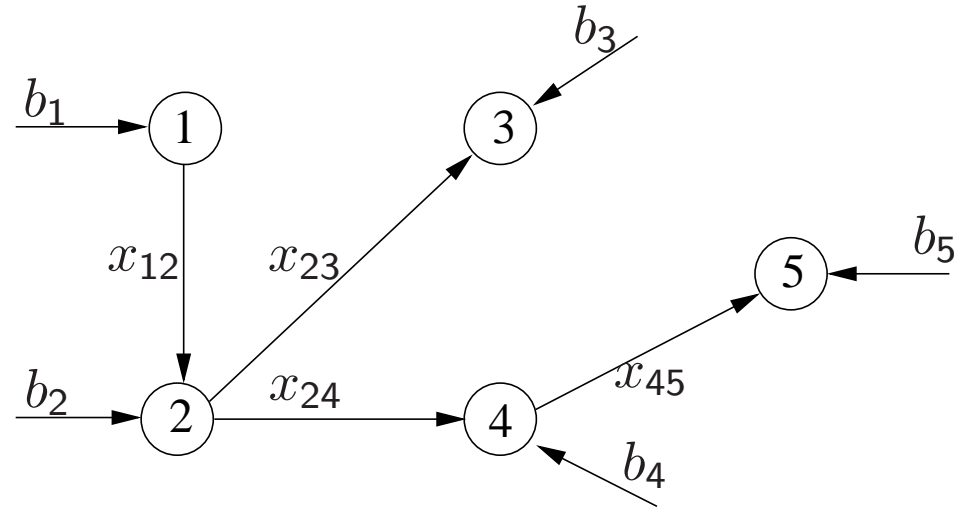
$$\mathbf{A}_\beta = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & 0 \\ -1 & 1 & 1 & 0 \\ 0 & -1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & -1 & 1 \end{bmatrix}$$

$$\mathcal{B}_\beta = \{(1, 2), (2, 3), (2, 4), (3, 5)\}$$

$$\mathbf{A}_\beta = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & 0 \\ -1 & 1 & 1 & 0 \\ 0 & -1 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & -1 & 0 \end{bmatrix}$$

Beräkning av baslösning $A_\beta \mathbf{x} = \mathbf{b}$

Basvariablerna kan bestämmas genom flödesbalanser i det uppspännande trädet, där de externa flödena ges av $(b_1, b_2, b_3, b_4) = (40, 35, -30, -25)$.

$$x_{12} = b_1 = 40$$

$$x_{23} = -b_3 = 30$$

$$x_{24} = b_2 + x_{12} - x_{23} = 45$$

$$x_{45} = x_{24} + b_4 = 20$$

$$\Leftrightarrow \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & 0 \\ -1 & 1 & 1 & 0 \\ 0 & -1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & -1 & 1 \end{bmatrix} \mathbf{x} = \begin{bmatrix} b_1 \\ b_2 \\ b_3 \\ b_4 \end{bmatrix}$$

Vi kan även beräkna basflödet genom flödesbalanser “nedströms”

$$x_{45} = b_5 = 20$$

$$x_{24} = x_{45} - b_4 = 45$$

$$x_{23} = -b_3 = 30$$

$$x_{12} = x_{23} + x_{24} - b_2 = b_1 = 40$$

Förstår du varför?

Vi noterar att $\mathbf{x}_\beta = \bar{\mathbf{b}} = \begin{bmatrix} \bar{b}_{12} \\ \bar{b}_{23} \\ \bar{b}_{24} \\ \bar{b}_{45} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 40 \\ 30 \\ 45 \\ 20 \end{bmatrix} \geq 0$ så vi har en tillåten baslösning.

Beräkning av simplexmultiplikatorerna $\mathbf{y}^\top \mathbf{A}_\beta = \mathbf{c}_\beta^\top$

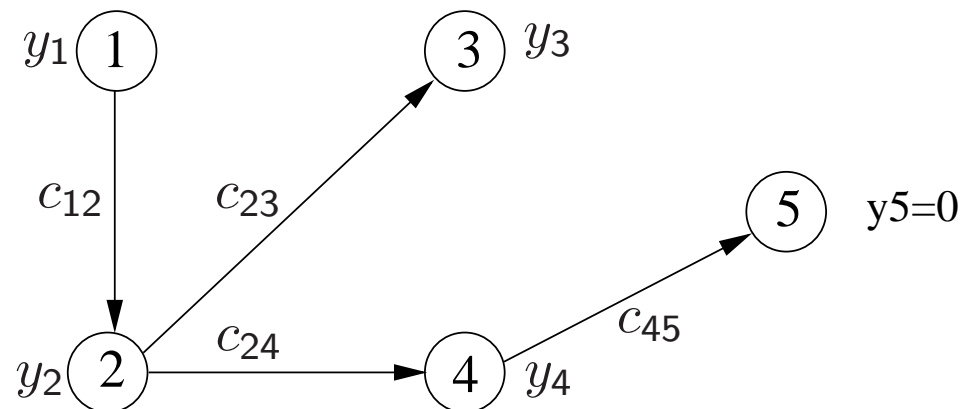
Simplexmultiplikatorerna bestäms av ekvationen $\mathbf{y}^\top \mathbf{A}_\beta = \mathbf{c}_\beta^\top$.

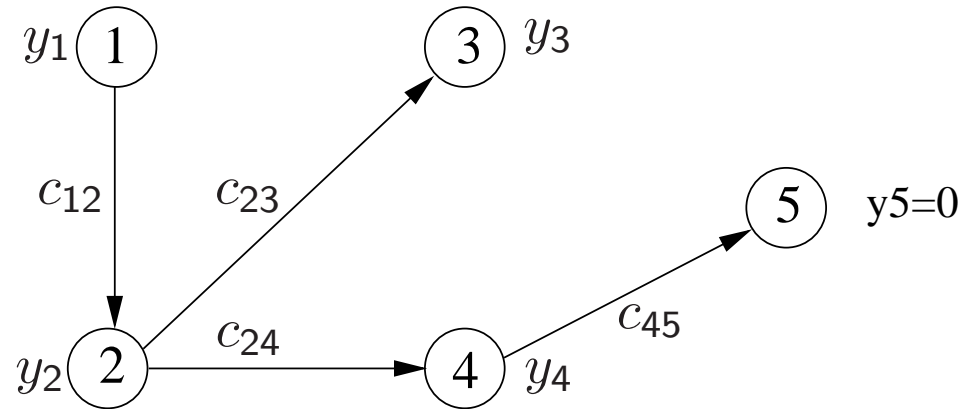
Till nod $1, \dots, m - 1$ svarar simplexmultiplikator y_k , $k = 1, \dots, m - 1$.

Om vi sätter vi $y_m = 0$ får vi att

$$y_i - y_j = c_{ij}, \text{ för all } (i, j) \in \mathcal{B}_\beta \text{ (alla basbågar)}$$

Därmed ser vi att simplexmultiplikatorerna enkelt kan beräknas ur nätverket

Med $\mathbf{c}^T = (c_{12}, c_{13}, c_{23}, c_{24}, c_{34}, c_{35}, c_{45}) = (2, 5, 2, 2, 1, 1, 2)$ får vi
(i denna ordning p.g.a. $y_5 = 0$)

$$y_4 - y_5 = c_{45} \Rightarrow y_4 = c_{45} = 2$$

$$y_2 - y_4 = c_{24} \Rightarrow y_2 = y_4 + c_{24} = 2 + 2 = 4$$

$$y_2 - y_3 = c_{23} \Rightarrow y_3 = y_2 - c_{23} = 4 - 2 = 2$$

$$y_1 - y_2 = c_{12} \Rightarrow y_1 = y_2 + c_{12} = 4 + 2 = 6$$

Beräkning av de reducerade kostnaderna $\mathbf{r}_\nu = \mathbf{c}_\nu^\top - \mathbf{y}^\top \mathbf{A}_\nu$

Formeln för de reducerade kostnaderna $\mathbf{r}_\nu = \mathbf{c}_\nu^\top - \mathbf{y}^\top \mathbf{A}_\nu$ resulterar i ekvationerna ($y_m = 0$)

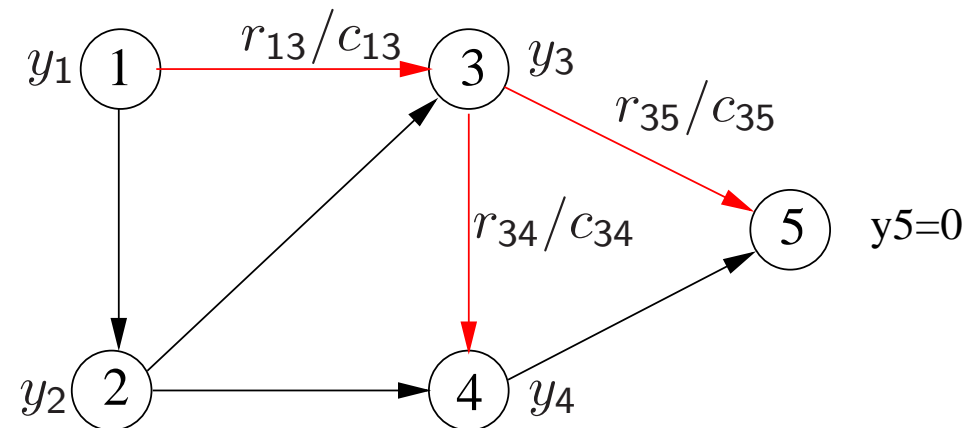
$$r_{ij} = c_{ij} - y_i + y_j \text{ för alla } (i, j) \in \mathcal{B}_\nu \text{ (dvs för alla icke-basbågar)}$$

I vårt exempel har vi

$$\mathcal{B}_\nu = \{(1, 3), (3, 4), (4, 5)\}$$

$$\mathbf{A}_\nu = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \\ -1 & 1 & 1 \\ 0 & -1 & 0 \end{bmatrix}$$

Vi kan göra beräkningarna med hjälp av nätverket

$$r_{13} = c_{13} - y_1 + y_3 = 5 - 6 + 2 = 1$$

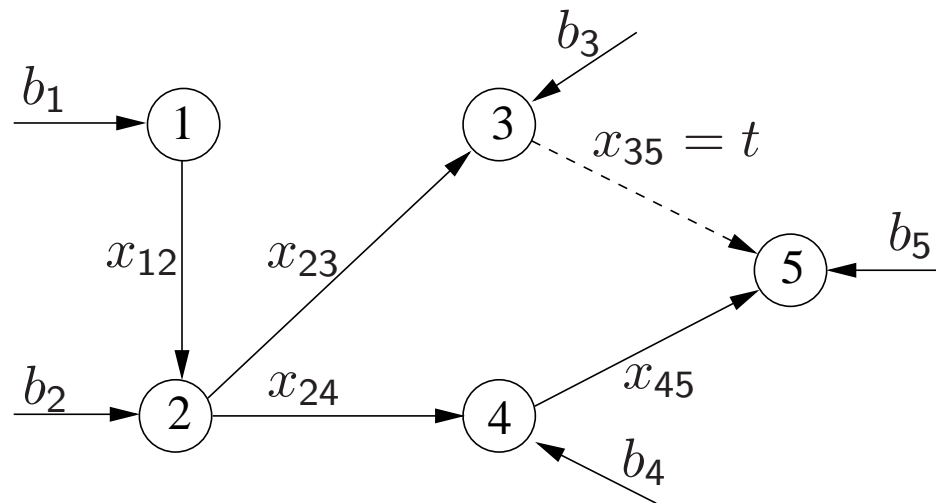
$$r_{34} = c_{34} - y_3 + y_4 = 1 - 2 + 2 = 1$$

$$r_{35} = c_{35} - y_3 + y_5 = 1 - 2 + 0 = -1$$

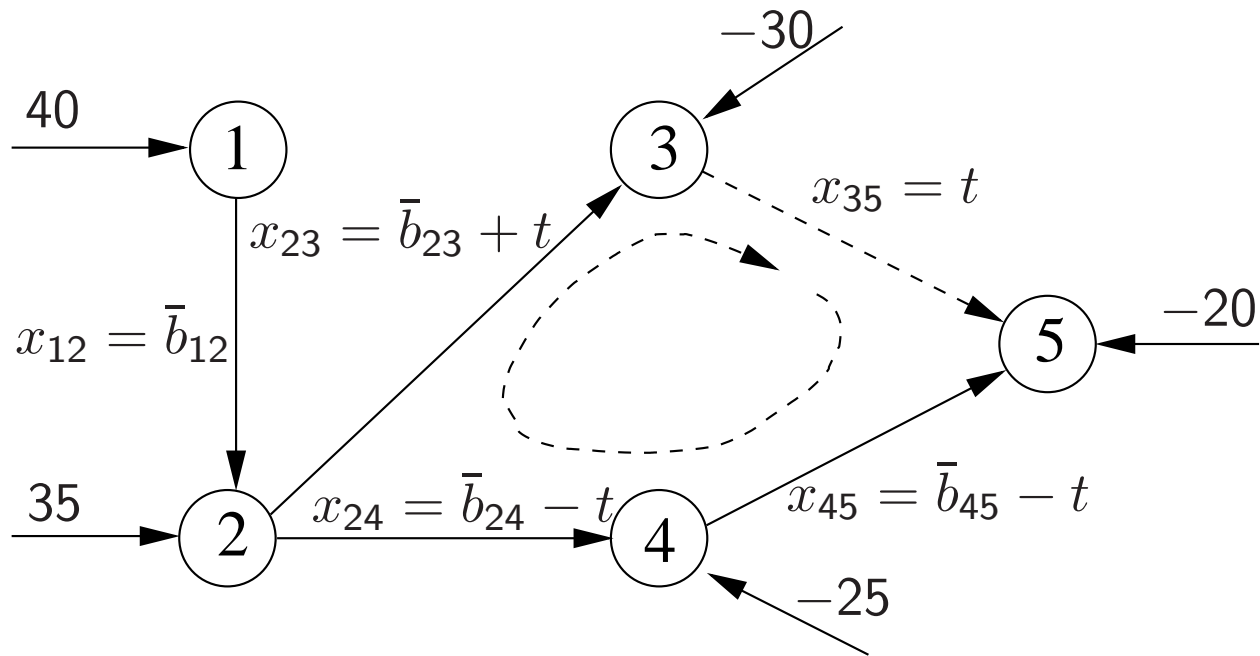
Vi noterar att $r_{35} < 0$ och den aktuella tillåtna baslösningen är ej optimal.

Kvottest

Eftersom $r_{35} < 0$ sätter vi $x_{35} = t$, dvs bågen (3, 5) skall in i basen. Frågan är nu vilken båge som skall tas bort för att vi åter skall få ett uppspannande träd som svarar mot en ny basmatris.

Den vanliga testen i simplexmetoden $t^{\max} = \min \left\{ \frac{\bar{b}_i}{\bar{a}_{ik}} \mid \bar{a}_{ik} > 0 \right\} = \frac{\bar{b}_p}{\bar{a}_{pk}}$ förenklas genom att vi kan betrakta flödesbalans i slingan som bildats.

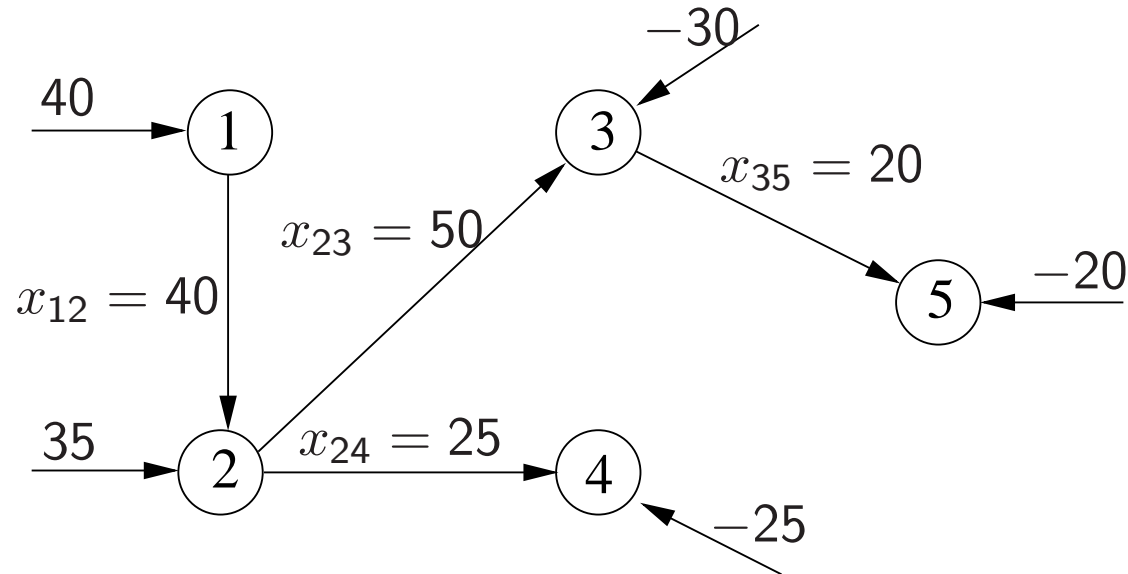
$$x_{23} = \bar{b}_{23} + t = 30 + t$$

$$x_{24} = \bar{b}_{24} - t = 45 - t$$

$$x_{45} = \bar{b}_{45} - t = 20 - t$$

Vi ser att t kan ökas till $t^{\max} = 20$ varvid $x_{45} = 0$. x_{45} utgår ur basen.

Pivoting (basbyte)

Vi har $\mathcal{B}_\beta = \{(1, 2), (2, 3), (2, 4), (3, 5)\}$ och

$$\mathbf{x}_\beta = \bar{\mathbf{b}}_\beta = \begin{bmatrix} 40 \\ 50 \\ 25 \\ 20 \end{bmatrix} \geq 0$$

vilket är en ny tillåten baslösning.

Nästa iteration

Om vi upprepar ovanstående steg får vi

$$\mathbf{y} = \begin{bmatrix} y_1 \\ y_2 \\ y_3 \\ y_4 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 5 \\ 3 \\ 1 \\ 1 \end{bmatrix}, \quad \mathbf{r}_\nu = \begin{bmatrix} r_{13} \\ r_{34} \\ r_{45} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1 \\ 1 \\ 1 \end{bmatrix} \geq 0$$

Eftersom samtliga reducerade kostnader är positiva så är den aktuella tillåtna baslösningen optimal.

Sammanfattning av nätverkssimplexmetoden

För nätverksoptimering förenklas flera av stegen i simplexmetoden

- (i) En basindexvektor $\mathcal{B}_\beta$ svarar mot bågarna i ett uppspännande träd.
- (ii) Baslösningen svarande mot $\mathcal{B}_\beta$ kan beräknas ur flödesbalanser i ett uppspännande träd. Baslösningen är tillåten om flödet i samtliga basbågar är positivt.
- (iii) Simplexmultiplikatorerna beräknas som ($y_m = 0$)

$$y_i - y_j = c_{ij}, \text{ för all } (i, j) \in \mathcal{B}_\beta \text{ (alla basbågar)}$$

- (iv) De reducerade kostnaderna beräknas som ($y_m = 0$)

$$r_{ij} = c_{ij} - y_i + y_j \text{ för alla } (i, j) \in \mathcal{B}_\nu \text{ (dvs för alla icke-basbågar)}$$

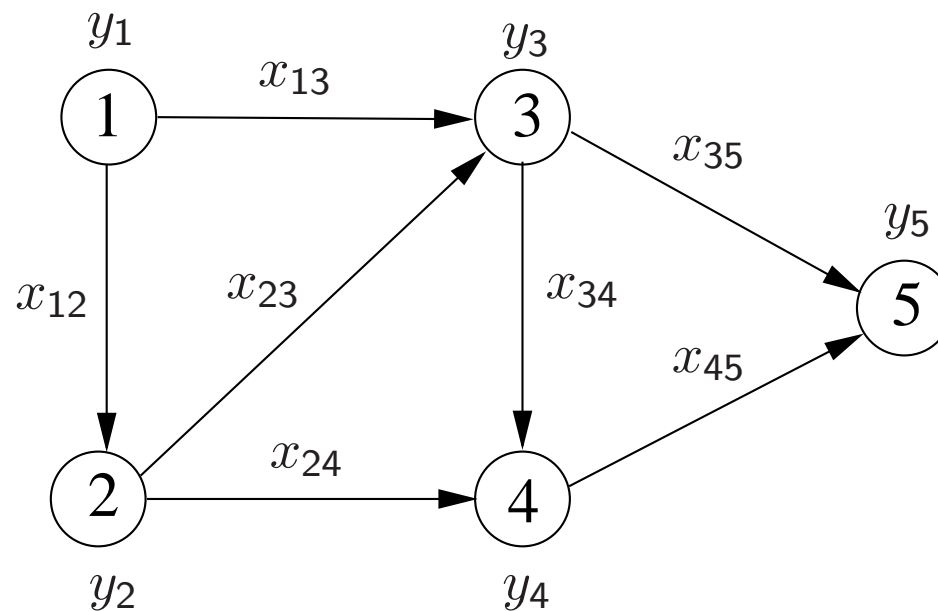
- (v) Om alla $r_{ij} \geq 0$ så har vi funnit en optimal baslösning.

- (vi) Om någon reducerad kostnad r_{ij} är negativ (tag den mest negativa) så adderar vi bågen (i, j) till det uppspannande trädets som svarar mot basen $\mathcal{B}_\beta$. En slinga bildas och vi lägger på ett flöde $x_{ij} = t \geq 0$. Genom att studera flödesbalanser i slingan ser man hur mycket t kan ökas innan något av basflödena blir noll. Om t kan ökas obegränsat så är lösningen till optimeringsproblemet obegränsad.
- (vii) Uppdatera det uppspannande trädets genom att lägga till bågen (i, j) till $\mathcal{B}_\beta$ samtidigt som bågen svarande mot det flöde som blev noll tas bort. Vi har nu fått en ny bas (dvs ett nytt uppspannande träd) och en ny tillåten baslösning.
- (viii) Gå tillbaka till (iii).

De fyra fundamentala underrummen för anslutningsmatrisen

Detta avsnitt läses kursivt.

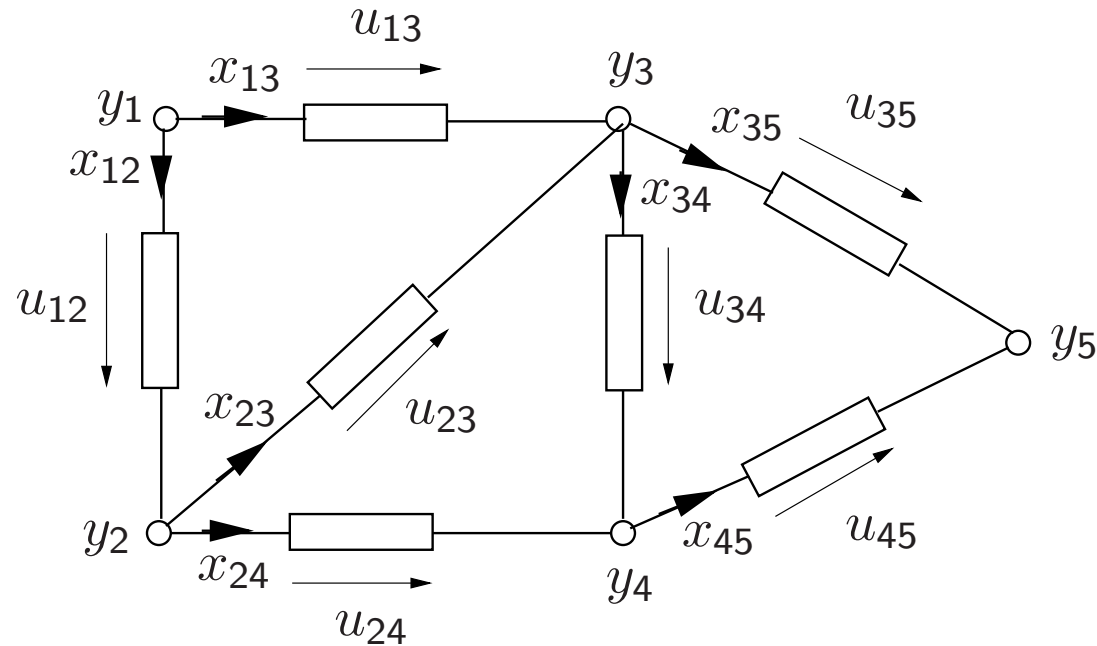
Vi diskuterar här de fyra fundamentala underrummen för anslutningsmatrisen $\tilde{\mathbf{A}}$ och tolkar dem med hjälp av den associerade grafen $\mathcal{G} = (\mathcal{N}, \mathcal{B})$. Vi betraktar vårt exempel:

Till varje nod associerar vi en potential y_j , $j = 1, \dots, m$.

Till varje båge associerar vi ett flöde (ström) x_{ij} .

Vi noterar att nätverket svarar mot nedanstående elektriska krets

- y_j , $j = 1, \dots, 5$ betecknar potentialen i nod j .
- x_{ij} betecknar strömmen genom båge (i, j) .
- u_{ij} betecknar spänningen över resistorn i båge (i, j) .

Vänstra nollrummet

Tolkning: Ekvationen $\tilde{\mathbf{y}}^T \tilde{\mathbf{A}} = \mathbf{u}$ svarar mot krav på spänningarna över bågarna

$$y_i - y_j = u_{ij} \quad \text{spänning} = \text{differens mellan potentialer}$$

Det finns ingen unik lösning: En godtycklig konstant till samtliga nodpotentialer utan att förändra spänningarna över bågarna.

$\mathbf{y}^T \mathbf{A} = \mathbf{u}$ svarar mot att potentialen y_5 är fixerad till noll (jordad).

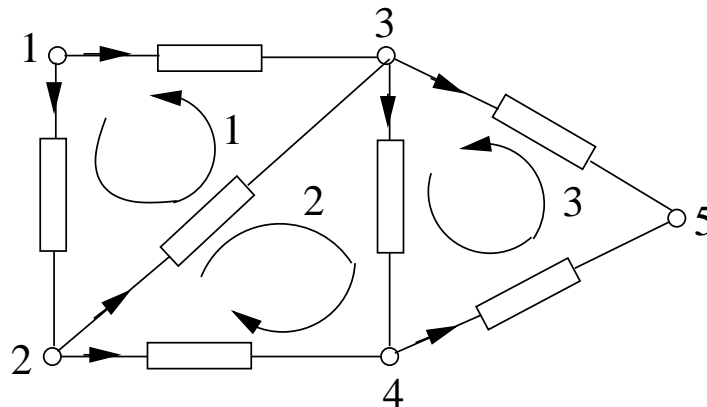
$$\mathcal{N}(\tilde{\mathbf{A}}^T) = \text{span} \left\{ \mathbf{e} = \begin{bmatrix} 1 \\ 1 \\ 1 \\ 1 \\ 1 \end{bmatrix} \right\}$$

Om $\tilde{\mathbf{y}} \in \mathcal{N}(\tilde{\mathbf{A}}^T)$, då gäller $u = 0$. *d.v.s.*, om alla potentialer är lika så är alla spänningar noll.

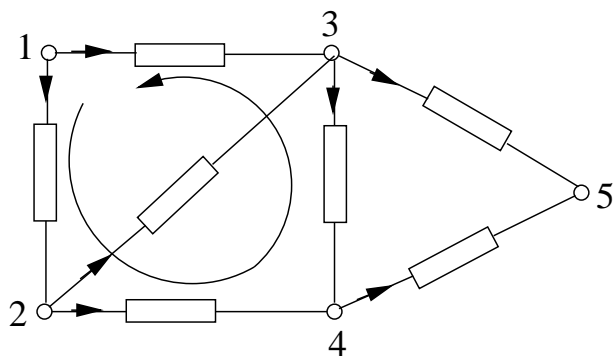
Nollrummet

$$\mathcal{N}(\tilde{\mathbf{A}}) = \left\{ \mathbf{x} \in \mathbf{R}^7 : \tilde{\mathbf{A}}\mathbf{x} = \mathbf{0} \right\} = \text{span} \left\{ \begin{bmatrix} 1 \\ -1 \\ 1 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}, \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 1 \\ -1 \\ 1 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}, \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ 1 \\ -1 \\ 1 \end{bmatrix} \right\} = \mathcal{N}(\mathbf{A})$$

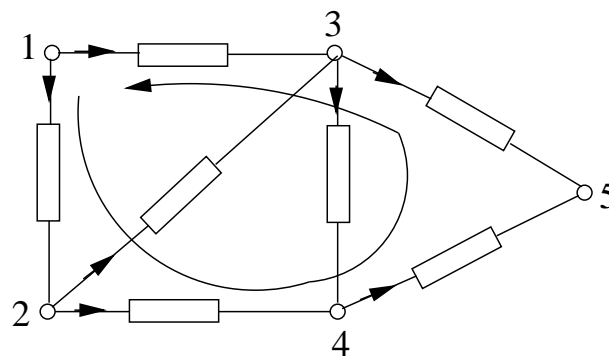
Tolkning: Nollrummet svarar mot tre slingor i grafen.

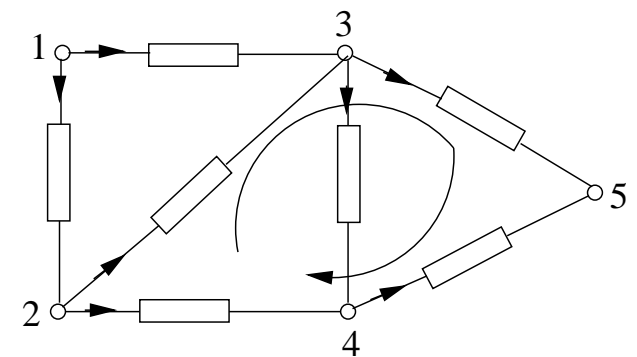
Övriga slingor i grafen erhålls som linjärkombinationer av de tre “basslingorna” i föregående figur.

Basslinga 1 – basslinga 2

Basslinga 1 – basslinga 2 + basslinga 3

Basslinga 2 – basslinga 3

Flödet in/ut ur kretsen påverkas inte av strömmen $\tilde{x}$ i en cykel eftersom $\tilde{\mathbf{A}}\tilde{\mathbf{x}} = \mathbf{0}$.

Radrummet

$$\begin{aligned}\mathcal{R}(\tilde{\mathbf{A}}^\top) &= \left\{ \mathbf{u} = \tilde{\mathbf{A}}^\top \tilde{\mathbf{y}} \right\} \quad (= \left\{ \mathbf{u} = \mathbf{A}^\top \mathbf{y} \right\}) \\ &= \mathcal{N}(\tilde{\mathbf{A}})^\perp \quad (= \mathcal{N}(\mathbf{A})^\perp) \\ &= \left\{ \mathbf{u} \in \mathbf{R}^7 : u_{13} = u_{12} + u_{23}; u_{24} = u_{23} + u_{34}; u_{35} = u_{24} + u_{45} \right\}\end{aligned}$$

Tolkning: Summan av spänningarna över en cykel (slinga) är lika med noll. Detta kallas också Kirchoff's spänningslag.

Notera att det finns fler slingor, t.e.x. har vi villkoret

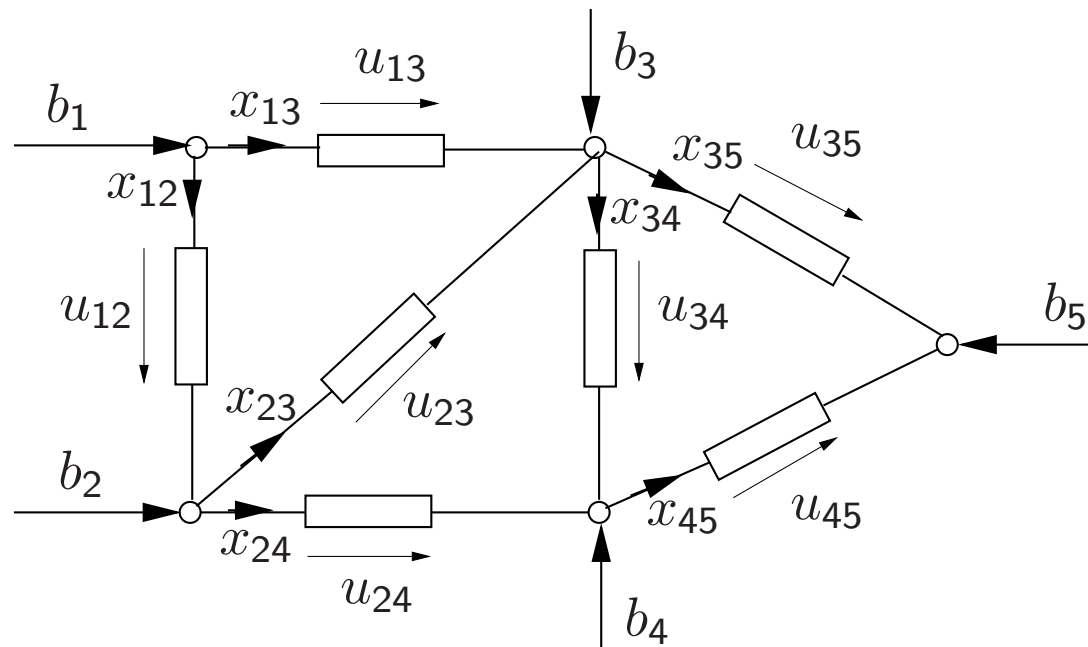
$u_{12} + u_{24} = u_{13} + u_{34}$, men dessa villkor erhålls linjär kombinationer av de övriga (se föregående OH-bild).

Bildrummet

$$\begin{aligned}\mathcal{R}(\tilde{\mathbf{A}}) &= \mathcal{N}(\tilde{\mathbf{A}}^\top)^\perp = \{\mathbf{b} \in \mathbf{R}^m : \mathbf{e}^\top \mathbf{b} = 0\} \\ &= \{\mathbf{b} \in \mathbf{R}^m : \sum_{k=1}^m b_k = 0\}\end{aligned}$$

Om b_j tolkas som en extern ström som matas in i nod j så säger resultatet att summan av dessa strömmar måste vara noll.

Kirchoff's lagar

- Kirchoff's strömlag: Summan av strömmarna in till en nod är noll. För kretsen i figuren kan detta skrivas $\tilde{\mathbf{A}}\mathbf{x} = \mathbf{b}$. Ett krav är naturligtvis att $\sum_{j=1}^m b_j = 0$.
- Kirchoff's spänningslag: Summan av spänningarna över en cykel (slinga) är lika med noll.

Läsanvisningar

I optimeringskompendiet: Kapitel 7.2.

Gamla Materialet : Linjär optimering, gröna häftet, sidan 36-40.